

www.dereta.rs

Biblioteka
POSEBNA IZDANJA

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Ángel Esteban
EL ESCRITOR EN SU PARAÍSO
Treinta grandes autores que fueron bibliotecarios

Copyright © Ángel Esteban, 2014
Copyright © Foreword, Mario Vargas Llosa, 2014
Original edition published by Editorial Periférica, 2014.
Copyright © ovog izdanja dela Dereta

ANHEL ESTEBAN

Pisac u svom raju

TRIDESET VELIKIH PISACA
KOJI SU BILI BIBLIOTEKARI

Prevod sa španskog
Vesna Vidaković

Predgovor
Mario Vargas Ljosa

Beograd
2016.
DERETA

Predgovor Marija Vargasa Ljose

Uvek sam govorio da je najvažnija stvar koja mi se u životu desila to što sam naučio da pišem i da čitam, i smatram da u ovoj rečenici nema ni mrvice preterivanja. Sećam se kako mi se sa pet godina svet iznenada obogatio na jedan nesvakidašnji način i kako sam zahvaljujući čitanju počeo da proživljavam, ne samo da čitam, nesvakidašnja iskustva, putovanja u svemir, putovanja kroz vreme: odredišta koja su bila van domašaja realnog iskustva, ali koja je književnost načinila stvarnim putem čarolije koju je u meni budi-la. Ne znam da li su druga deca iz moje generacije u ono vreme čitala stripove. Ja nisam. Moje prve skice sveta bile su priče ispisane rečima, priče koje su od mene zahtevale intelektualni napor da te rečenice prevedem u slike. To jest, to su već bila književna čitanja, a da ja to nisam ni znao.

Sećam se da su dečiji časopisi koji su tada kružili Južnom Amerikom bili poput romana u nastavcima. Bilo je svega dva koja sam svake sedmice s nestrpljenjem iščekivao: jedan čileanski, *El Peneca*, za koji je, kako sam mnogo godina kasnije otkrio, njegova urednica pisala većinu avanturističkih priča, i *Billiken*, argentinski časopis, raznovrsniji i bolje zastupljen, koji je sadržao, na primer, sportske teme, ali takođe i mnoge priče za čitanje, među kojima su bile i Salgarijeve, kao i priče Karla Maja, nemačkog pisca koji je pisao o Divljem zapadu a da nikada nije izašao iz Berlina. Da, bio

sam strastveni čitalac, koji bi svakog Božića pisao pismo malom Isusu i uvek od njega tražio knjige. Čitanje nije bilo samo fundamentalna stvar u mom detinjstvu već je doprinelo i da te rane godine, koje sam proveo u Boliviji, budu moje zlatno doba, doba apsolutne sreće. Nisam imao nijedno razočaranje niti kakvu frustraciju. Skoro da sam bio poput deteta iz slikovnice, to jest, jedno apsolutno srećno dete.

Kasnije, povratak u Peru i upoznavanje sa ocem značilo je potpunu promenu u mom životu. Završila se idilična predstava koju sam imao o postojanju. Sa ocem sam, na primer, otkrio samoću, jer sam do tada živeo sa porodicom gotovo biblijskih razmera po broju njenih članova. U Limi nije bilo tako; živeo sam izolovano, odbijajući da prihvatim očev snažni autoritet. Uz njega sam takođe veoma brzo otkrio strah, koji mislim da ranije nikada nisam osetio: paničan strah koji me je paralizovao svaki put kada bi me on izgrdio ili podigao glas, jer je to činio tako žestoko da bih se ja prestravio. Njemu se, za razliku od majke, nije dopadalo što pišem stihove. Naprotiv, to ga je užasavalo. Književnost je dovodio u vezu sa boemskim životom i smatrao je da je svako ko se time bavi osuđen na propast.

Pored svega toga, otac me je smestio u vojnu školu, misleći da će tamo iskoreniti sav moj hir za književnošću, ali siromah mi je, a da ni sam nije znao, dao temu za prvi roman. U vojnoj školi Leonsio Prado mnogo sam čitao, naročito u danima pritvora. Pošto su nas za bilo kakvu grešku kažnjavali te bismo ponekad subotu i nedelju ostajali u pritvoru, ti vikendi bez izlaska za mene su bili dani potpuno posvećeni čitanju. Sećam se da sam pročitao, na primer, celu seriju Diminih knjiga o musketarima: *Tri musketara*, *Dvadeset godina kasnije*, *Vikont de Braželon*, kao i *Jadnike* Viktora Igoa. To je jedno od prvih čitanja koje mi je ostalo urezano u sećanju, kada sam bio oduševljen avanturama Žana Valžana, Marijusa i Kozete.

U Leonsiju Pradu takođe sam počeo i da pišem. Književnost, koja je delovala nemoguće u vojnom svetu, bila je, međutim, moguća, i to na sasvim neočekivan način. Počeo sam da pišem ljubavna pisma za svoje prijatelje, koji su mi, uzgred, za to i plaćali, uglavnom u cigaretama. Bilo je veoma zabavno, jer da bih odgovorio na pisma koja su oni dobijali od svojih dragana, prethodno bih morao da ih pročitam, i tako sam doznavao, dakle, o njihovim intimnostima. Kasnije, u vreme studija, počeo sam veoma mnogo da čitam, što smatram da je simptom vokacije pisca. Čitao sam Kamija i Sartra, na primer, za koje je pisanje bilo isto što i delanje. Za njih su reči bile dela i bili su uvereni da je kroz književnost pisac mogao da utiče na istoriju. Takođe sam otkrivao velike američke pisce: Foknera, Hemingveja, Skota Ficdžeralda, Dos Pasosa, ali iznad svega Foknera, još jednog autora kojeg sam čitao istinski zasenjen. Bio je prvi autor kojeg sam čitao uz olovku i papir, pokušavajući da proniknem u vremenske strukture njegovih priča, kako je postizao da priča načini skok u prošlost da bi se potom vratila u sadašnjost, kako je sačinjavao vremenske lavirinte u kojima se čitalac na kraju ne bi izgubio; naprotiv, iz sve te tame izbijala je zadivljujuća svetlost koja bi ti otkrivala svu složenost u pozadini anegdote.

Tih godina sam u San Markosu takođe ušao u marksističke krugove i posebno sam iščitavao izvesnu zabranjenu literaturu. Bile su to knjige iz kojih se nije učilo na univerzitetima i koje nisu prodavane u knjižarama već ispod tezge, i koje je trebalo čitati u tajnosti sa osećajem da se proživljava opasna avantura. Ta etapa mi je promenila život. Počeo je period koji sam opisao u knjizi *Tetka Hulija i piskaralo*. Morao sam da potražim raznorazne poslove, a jedan od njih bio je da radim kao *bibliotekar* u Nacionalnom klubu Perua. To je veoma važna institucija, najstariji društveni klub, i za mene je u to vreme predstavljala oličenje oligarhije, bogatog sloja, visokog društva. Raul Poras Barenečea, istoričar za kojeg sam tada radio, činio je deo uprave, bio je bibliotekar, i zato

je mogao da zaposli jednog pomoćnika. I zaposlio me je u periodu u kojem sam, tek oženjen, tražio raznorazne poslove da bih preživeo. Promeno sam ih sedam. Kao pomoćnik bibliotekara kluba moja zaduženja bila su da registrujem knjige koje su se kupovale, ali, da li usled nedostatka novca ili zbog nemarnosti, knjige se u to vreme nisu kupovale, i tako sam ja ta dva sata koje je tamo trebalo da provedem imao za čitanje i pisanje. Neizmerno sam zahvalan klubu, jer sam u ta dva sata otkrio, u jednom sobičku na četvrtom spratu, skrivenu iza diskretnog paravana, izvanrednu kolekciju francuskih erotskih knjiga. Bila su tamo, na primer, dvadeset ili dvadeset dva toma *Les maîtres de l'amour*, „Majstori ljubavi”, kolekcija čiji je urednik Gijom Apoliner, a za mnoge knjige je i sam napisao predgovor. Bila je to veoma probrana lektira koju su članovi tamo držali, knjige koje je očigledno kupio jedan bibliotekar sa velikom naklonošću ka francuskom erotizmu i sa korenima u peruanskoj oligarhiji. Tako da ja peruanskoj oligarhiji dugujem svu svoju erotsku kulturu i obrazovanje.

Ubrzo potom, krajem pedesetih godina, došao sam u Madrid sa stipendijom i redovno sam počeo da čitam romane u čitaonica Nacionalne biblioteke. Ona je tada, za razliku od onoga što je danas, bila mesto gde se umiralo od hladnoće. Nije bilo grejanja. U ono vreme, tokom zime moralo se čitati u kaputu, a ponekad i sa rukavicama, jer je postojao rizik od zapaljenja pluća. I tih godina i po dana ostalo mi je u sećanju po svim viteškim romanima koje sam u toj biblioteci pročitao. Kolekcija je naravno izvanredna. Ovaj žanr sam otkrio u Limi zahvaljujući romanu *Tirant lo Blanch*, koji sam pročitao u biblioteci San Markos; to je roman koji je na mene ostavio neverovatan utisak, ne samo kao na čitaoca nego i kao na pisca. Tada sam počeo da čitam viteške romane i gotovo svakog popodneva odlazio sam u biblioteku da bih, jednu po jednu, pročitao celu kolekciju knjiga o amadisima, o esplandianima, sve dok nisam pronašao jednu francusku vitešku knjigu

– pravo čudo – pod naslovom *Lancelot du Lac*, a ona se nije mogla zadužiti bez crkvenog odobrenja.

Madrid o kojem govorimo je onaj s kraja pedesetih godina, nema nikakve veze sa modernim Madridom, kosmopolitskim, ogromnim, kakav je danas. Bio je to jedan sasvim zatvoren Madrid, povučen u sebe, izopšten od onoga što se događalo u ostatku sveta. Pohađao sam doktorske studije na Univerzitetu Komplutense, i sećam se da su 1958. povukli iz biblioteke, iz odeljenja za hispansku filologiju, sve primerke časopisa *Revista de Occidente* Ortege i Gaseta, koje sam već bio počeo da čitam. Bio je to, dakle, jedan mali i provincijski grad. Mada, i pored toga je imao neizmeran šarm. Mogle su se slediti putanje romana Peresa Galdosa, na primer, *Fortunata i Hasinta*, jer taj Madrid je i dalje bio tu.

Madrid danas nije samo moje najčešće boravište nego i mesto na kojem sam napisao svoj prvi roman, u jednoj birtiji koje više nema, *El Hute*, na uglu ulica Menendes i Pelajo i Doktor Kastelo. Pre podne imao sam predavanja na univerzitetu, a posle podne mogao sam da se posvetim čitanju i pisanju. I uvek bih tamo proveo nekoliko sati, u toj tipično madridskoj birtiji, veoma simpatičnoj, gde je radio jedan zrikavi konobar koji me je nervirao jer bi se približio da čita preko mog ramena ono što sam pisao. Prvu verziju romana *Grad i psi* napisao sam tamo. Inače, dobar deo svoga dela napisao sam u bibliotekama ili u barovima. Raditi u bibliotekama, čitati i pisati u njima, bilo je nešto što sam činio još u Limi. Kako u periodu dok sam bio student na univerzitetu, u biblioteci u San Markosu, koja je bila veoma lepa, jedna stara biblioteka puna paučine i sa izvesnim i dalje pomalo kolonijalističkim izgledom, tako i kasnije u Nacionalnoj biblioteci, koja je tada bila najbolja u Peruu.

Kasnije sam mnogo radio u ovoj biblioteci kao i u Nacionalnoj biblioteci Francuske, koja se nalazila na Trgu berze. Ali ona koja u meni budi najviše emocija i najveću nostalgiju možda je ipak Britanska biblioteka, ne ova današnja, već stara Londonska biblioteka,

koja je bila smeštena u sklopu Britanskog muzeja, u gigantskoj sali sa predivnom kupolom. Mislim da sam tamo, za sve vreme dok sam živeo u Engleskoj, nekoliko dana u nedelji provodio radeći u poslepodnevnim satima. To mi je predstavljalo ogromno zadovoljstvo, ne samo zbog njene bogate kolekcije nego i zato što su u toj sali, oko stolova za čitanje, bila veoma udobna sedišta gde si mogao da sedneš i da čitaš u toplom, inspirativnom ambijentu, imajući utisak da si okružen pogledima mudraca, pesnika, mislilaca i nebrojenih stvaralaca. Sasvim blizu mesta na kojem sam sedeo bila je fotelja sa pločicom koja označava da je na njoj sedeo Marks, koji je, kao što je poznato, skoro sve svoje filozofske eseje napisao tamo. Stoga sam doživeo kao smrt bliskog rođaka kada je stara Britanska biblioteka napustila Britanski muzej i prešla u tu groznu zgradu u kojoj se danas nalazi. U svim ovim bibliotekama uvek sam pravio beleške za ono što sam čitao, i ako bi jedna od tih beleški iznenada pokrenula moju maštu, istog trenutka izvadio bih svoj blokčić i počeo da pišem, jer ja sam uvek sve pisao rukom – romane, eseje i novinske članke. I sada kada idem u biblioteku, i dalje to radim s perom i blokčedom. Ni slučajno na kompjuteru, ne. Volim hartiju, mastilo, pisanje rukom. Tako sam počeo, a i danas smatram da ritam moje ruke sledi ritam mojih misli. Onda potom, kada već imam neki nacrt, otkucam na kompjuteru ono što radim. Ali volim da je prva verzija sačinjena rukom, mastilom, u tišini neke biblioteke ili u nekoj kafeteriji, sa žamorom u pozadini.

Kada razmišljam o neizmernom zadovoljstvu koje su mi biblioteke priuštile i o svemu dobrom što sam u svakoj od njih uradio, podstaknut tim hiljadama i hiljadama knjiga u kojima počiva znanje i književna mašta silnih vekova, sa tugom pomislim da će moja generacija možda biti poslednja koja će biti upoznata sa sličnim iskustvom ako će, što nije nemoguće zamisliti, nove generacije pisaca stvarati okružene ekranima umesto policama, a materijal od kojeg su knjige sačinjene neće biti hartija nego tečni kristal kompjutera.

PISAC U SVOM RAJU

PISAC U SVOM BESKRAJNOM LAVIRINTU

HORHE LUIS BORHES
(ARGENTINA, 1899–1986)

„Čovek nije ono što piše, već ono što je pročitao”. Ova Borhesova rečenica mogla bi lepo poslužiti kao uteha mnogim frustriranim piscima, ukoliko su dobri čitaoci. Kad je argentinski genije izgovorio ovu rečenicu, nije to učinio iz lažne skromnosti (istinska vrlina koje je u potpunosti bio lišen), već iz jednog dubokog uverenja: onaj koji čita razvija se; onaj koji čita proživljava bolje živote nego onaj koji živi. Njegova je takođe i ova rečenica: „Ja ne pijem, ne pušim, ne slušam radio, ne drogiram se, malo jedem. Rekao bih da su moji jedni poroci *Don Kihot*, *Božanstvena komedija* i to što se ne upuštam u čitanje Enrikea Larete ni Benaventea.” Kada je slepilo pomračilo njegovu egzistenciju, uvek je imao nekoga ko bi mu čitao. Prvo je to bila njegova majka, koja je živela gotovo čitav vek, kao da su je anđeli zaštitnici njenog mališana izabrali da bi on mogao i dalje da prima informacije u obliku pisane reči. Potom Marija Kodama. Ona mi je u više navrata pričala da, otkako je upoznala onoga koji je prvo bio njen profesor, potom njen mentor, nešto kasnije njen prijatelj, onda njen ljubavnik i na kraju njen suprug, nije mogao da prođe nijedan njihov zajednički dan da mu ona nešto ne pročita. Marija je, u poslednjoj fazi života ovog genija iz Rija de la Plate, bila njegovo oko, njegova ruka i njegovo pero. Prilikom jedne posete Alambri, prisećala se kako se u jednom trenutku lice Horhea Luisa namrštilo. Kad ga je upitala šta

mu je, Borhes joj je rekao kako je imao jednu lepu uspomenu na mastralno delo arapske prošlosti Španije, iz perioda kada je živeo na poluostrvu, još kao dečak, sa svojim roditeljima i sestrom. Ali da ovog puta već neće moći ponovo da oseti isto, jer nije mogao da vidi ono što je bilo pred njim. Tako da je zahtevao da mu ona, koja je pritom imala orijentalne korene, ispriča sve što se pružalo u njenom vidokrugu. Na taj način će biti „njegovo oko”.

Argentinac je raj uvek zamišljao kao neku biblioteku. Raj je bio njegovo detinjstvo, u biblioteci očeve porodične kuće, izvanrednoj, prepunoj prvobitnih blaga koja su pothranila rane godine njegovog života. „Biblioteka moga oca – priznao je godinu dana pre nego što će umreti – bila je kapitalni događaj u mom životu. Tamo mi je, preko njegovog glasa, otkrivena ta misteriozna pojava koja se zove poezija; tamo su mi otkrivene mape, ilustracije, koje su u ono vreme meni bile dragocenije od štampanih slova” (Borges/Borhes 1985: 4). Jedna velika prostorija, visokih tavanica, sa policama zaklonjenim knjigama, gde je počivalo hiljade i hiljade tomova. Sa tri godine već je čitao na engleskom, a malo kasnije i na španskom. U tom prostoru fikcije upoznao je Grima, Luisa Kerola, Marka Tvena i njegove *Doživljaje Haklberija Fina*, Velsa, Stivenzona i *Ostrvo s blagom*, Poa, Dikensa. Kada mu je bilo osam godina u ruke mu je dopalo jedno englesko izdanje *Don Kihota*, koje je za nekoliko dana slistio. Isto tako *Hiljadu i jedna noć*, kojima naizgled nije bilo kraja, opasna knjiga, koju je krišom čitao na tavanu, jer mu je bila zabranjena. U toj magičnoj radnoj sobi u kojoj je bilo mnogo začaranih duhova koji se probude kada otvorimo neku knjigu, mali Horhe sa sedam godina takođe počinje i da piše. Nešto kasnije, sa devet godina, objavljuje jedan od svojih prevoda, radi se o prevodu bajke *Srećni princ* Oskara Vajlda, u jednom dnevnom listu Buenos Ajresa. Mnoge kolege sa posla čestitale su njegovom ocu za izvanredan rad, a on je morao da im razjasni da je zapravo njegov sin bio taj koji je preveo na španski delo ovog Irca. Takođe piše priručnik na engleskom o grčkoj

mitologiji, priču u Servantesovom stilu *La visera fatal*, i pozorišni komad *Bernardo del Carpio*.

Od tog trenutka njegov život će biti vezan za biblioteke, u kojima je pohranjeno sećanje čovečanstva. Mnogo godina kasnije u raznim prilikama potvrdio je da zapravo nikada nije ni napustio to neponovljivo mesto. Na primer, u jednom intervjuu sa Osvaldom Ferrarijem objašnjava da se u svojoj pesmi „Čitaoci” više približava Alonsu Kihanu nego Servantesu, mada sa jednom приметnom razlikom, jer „Alonso Kihano je doneo odluku da bude Don Kihot, i napustio je svoju biblioteku. Za razliku od njega, ja sam jedan bojažljivi Alonso Kihano koji nije napustio svoju biblioteku” (Ferrari/Ferari 1985: 234).

Njegovi poslovi u okviru bibliotekarske službe potvrđuju ovu opsesiju. Godine 1937. imenovan je za drugog pomoćnika u Biblioteci „Migel Kane”, aneksu Opštinske biblioteke, smeštenoj u kvartu Almagro. Posle će biti unapređen u prvog pomoćnika, uz malu povišicu plate. Njegov boravak tamo ima slatko-gorki ukus, budući da skica portreta posla i biblioteka koju je napravio iščežava prvog dana. Tek što je stigao, za samo jedan radni dan uspeva da razvrsta više od osamdeset knjiga. Ovo se pročulo po biblioteci i sledećeg dana prišao mu je jedan kolega i rekao mu da njegov stav odražava nedostatak kolegijalnosti, jer tamo je bilo pedeset bibliotekara i nije bilo posla za sve, zbog čega je proces klasifikacije trebalo da teče sporo. Najviše četrdeset naslova na dan. Dakle, svakog jutra trebalo mu je, kao i svima ostalima, manje od jednog sata da bi ispunio dnevnu dužnost. Nakon toga ortaci bi se posvetili priči o fudbalu ili o ženama. Borhes nije bio raspoložen za gubljenje vremena, zbog čega je čitao sve što bi našao na policama a nije poznavao. Osim toga, nije želeo društvo tako neukih osoba, za koje su knjige bile samo hrpa materijala preko kojeg se zarađuje mesečna plata. Pisac je već bio poznat u čitavoj Argentini izuzev ovog lavirinta mediokriteta. Jednom prilikom, neki kolega mu je pokazao u Enciklopediji Espasa Kalpe ime nekog Horhea

Luisa Borhesa. Nije mogao da dođe sebi od čuđenja takvog poklapanja imena i podataka sa onim koji je bio pored njega. Neko vreme potom sveti se svima njima kada je u priči *Alef* opisao rad Kalosa Arhentina Danerija: „Obavlja ne znam kakav nevažan posao u jednoj maloj biblioteci u južnom predgrađu; odlučan je, ali i nekoristan.”¹

Bilo je to skoro deset godina izvesnih gorkih ličnih iskustava, ali takođe i period mnogobrojnih i okrepljujućih čitanja dela kao što su *Božanstvena komedija*, šest tomova Gibonovog *Opadanja i propasti Rimskog carstva*, bezbrojni tomovi *Historia de la República Argentina* (Istorije Republike Argenitne) Visentea Fidela Lopeza, kompletno delo Kafke, Pola Grusaka, Leona Bloe, Bernarda Šoa, Pola Klodela, itd, kako u njegovom kabinetu tako i tokom ona dva sata koja je provodio u javnom prevozu dok je odlazio na posao. U biblioteci „Migel Kane” takođe je napisao neke od svojih najboljih priča, kao što su *Lutrija u Vavilonu*, *Smrt i busola*, *Kružne ruševine* ili *Tlen*, *Ukbar*, *Orbis Tertius* i priseća se ovih trenutaka kao najboljih u tom periodu: „Morao sam da odlazim tamo svakog dana i da radim šest sati, a posle posla bih se, ponekad, video s prijateljima, otišli bismo da gledamo neki film, išao bih s nekim na večeru; ali sve vreme sam osećao da je to bilo irealno. Ono što je meni zaista bilo blisko bila je priča koju sam u tom trenutku pisao. To je jedini put u mom životu da sam imao takav osećaj; zbog toga mi ta priča mnogo znači.” (Petit 1980: 22) Taj osećaj je toliko uverljiv, da se čak i jedna od priča koje je napisao poistovećuje sa bibliotekom „Miguel Kane”: „Kada sam napisao ‘Vavilonsku biblioteku’, bio sam tu zaposlen, i pomislio sam da je ta beskrajna biblioteka, koja obuhvata univerzum i sa njim se stapa, za mene bila ta mala i gotovo skrivena biblioteka iz Almagra” (Ferrari/Ferrari 1985: 233). Danas se i dalje na tom mestu čuvaju fotelja i radni

1 Horhe Luis Borhes, „Alef” u *Proza, poezija, esej*, prevela Dragana Bajić, Novi Sad, 1986, str. 77. (Sve napomene u tekstu su prevodiočeve.)

sto koje je Borhes tih godina koristio, izloženi u jednoj maloj prostoriji, kao priznanje onome koji je prošao nezapažen dok je bio običan pomoćnik.

Godine 1955, tek što je oformljena nova vlada nakon ostavke neopisivog Perona, 31. avgusta Borhes je, na sopstveno iznenađenje, nominovan za upravnika Nacionalne biblioteke. Dve žene, Viktorija Okampo i Ester Semborain, predložile su ga tek postavljenom ministru kulture. Prvog dana, pošto je osećao teret funkcije, majka ga je otpratila do posla. Gotovo milion knjiga značilo je dve potpuno različite stvari: mnogo administrativnog posla i jedno neprocenjivo blago. Prva prepreka, koja je mogla da stvori ozbiljne probleme jednom slepom pesniku koji, poput Homera ili Milтона, ništa nije znao o birokratiji, lako je razrešena: pomoćnik upravnika, Hose Edmundo Klemente, ne samo da je dobre volje prihvatio ovaj teški zadatak jer je bio veliki poštovalac maistrovog dela nego se pritom i zauzeo da uređuje izdanje celokupnog dela svog „Upravnika”. Međutim, izvesne propratne aktivnosti koje je njegov položaj podrazumevao savršeno je obavljao, jer pesnik je uživao u međuljudskim odnosima na visokom intelektualnom nivou, u dočekivanju stranih delegacija koje su dolazile da posete objekte biblioteke, studio anglosaksonskih klasika koji je upravo tamo bio osnovao, itd.

Što se drugog aspekta tiče, izlišno je reći da je Borhes, dok je plivao među knjigama, svakog dana bio srećan kada bi se izgubio među policama dodirujući i mirišući te živote i snove ovekovečene u hartiji i slovima. Nije ih video, ali bile su mu u potpunosti na raspolaganju. Jedna od ironija života. Dva čuvena Argentinca takođe su patili od slične sudbine dok su bili na istom radnom mestu: Hose Marmol i Pol Grusak. Ovog poslednjeg navodi, i sa njim se poredi, u svojoj čuvenoj pesmi „Poema de los dones” („Pesma o darovima”) koju je u ono vreme napisao, i koja govori o ovoj kontradiktornosti – obilje knjiga i nesposobnost da ih čita:

Neka niko ne pusti suzu i ne prigovori
 Ovoj izjavi o umeću
 Božijem, koji mi je sa izvanrednom ironijom
 Istovremeno darovao knjige i noć.
 Vlasnicima ovog grada knjiga načinio je
 oči bez svetlosti, koje samo mogu
 da čitaju u bibliotekama iz snova
 glupave pasuse koji predaju
 zoru svojoj želji. Uzalud im dan
 daruje svoje bezbrojne knjige,
 mučne kao mučni rukopisi
 koji su stradali u Aleksandriji. (...)
 Ja, koji sam zamišljao Raj
 Kao neku vrstu biblioteke.
 Nešto što se sigurno ne može imenovati
 rečju sudbina, upravlja ovim stvarima;
 Drugi je već primio u drugim zamagljenim
 Popodnevim mnogim knjige i senku.
 Dok lutam po usporenim galerijama
 Obično osetim sa blagim svetim užasom
 da sam drugi, mrtvac, koji će načiniti
 Iste korake u istim danima.
 Koji od njih dvojice piše ovu pesmu
 O jednom umnoženom ja i o jednoj jedinjoj senci?
 Čemu je bitna reč koja me imenuje
 Ako je nedeljiva i jedinstvena anatema?
 Grusak ili Borhes, gledam ovaj mili
 Svet koji se deformiše i koji se gasi
 u bledom nejasnom pepelu
 Koji liči na san ili na zaborav
 (Borges 1960: 53-54).

Toliko mu je bio drag ovaj kutak Buenos Ajresa, da je Borhes pomišljao da premesti svoje mesto stanovanja unutar biblioteke. Majka mu je savetovala da to ne čini, jer bilo je mnogo teško zimi zagrejati prostor tako visokih tavanica. Međutim, on je tamo provodio najveći deo vremena, i tamo je organizovao književne kružoke, proslave, itd. Bilo je to osamnaest godina sreće opipavane jagodicama prstiju, koje su se okončale ponovnim dolaskom Huana Dominga Perona na vlast. Što se tiče povlačenja sa radnog mesta, opredelivši se za penziju, nije morao dugo da čeka. Neki od njegovih biografa kažu da je, čak dosta vremena pošto je napustio svoj položaj, upražnjavao uobičajenu šetnju, svakog jutra u isto vreme, do kapije Nacionalne biblioteke. Tamo bi, umesto da uđe, napravio krug oko čitavog bloka i pognute glave se vratio kući. Nešto što je bilo nalik sreći zauvek je iščezlo. Biblioteka, prijatna i topla, ustupila je mesto svetlu, oholom i stranom. Kao Dalman u priči *Jug*, Borhes snažno rukama zgrabi život, kojim možda neće umeti da upravlja, i odlazi u ravnicu.

SADRŽAJ

PREDGOVOR MARIJA VARGASA LJOSE	5
PISAC U SVOM BESKRAJNOM LAVIRINTU	
HORHE LUIS BORHES (ARGENTINA, 1899–1986)	13
NEMORALNI BIBLIOTEKAR	
ŽORŽ BATAJ (FRANCUSKA, 1897–1962)	20
BIBLIOTEKAR I VIŠESTRUKI BRAČNE VEZE	
MARIO VARGAS LJOSA (PERU, 1936)	28
BIBLIOTEKAR U LUVRU	
ŠARL PERO (FRANCUSKA, 1628–1703)	37
ZAVODNIK ZAVEDEN REČJU	
ĐAKOMO KAZANOVA (ITALIJA, 1725–1798)	44
U SVOJOJ VAJMARSKOJ BIBLIOTECI	
JOHAN VOLFGANG FON GETE (NEMAČKA, 1749–1832)	52
ISTRAŽIVANJA PO NEMAČKIM BIBLIOTEKAMA	
JAKOB GRIM (NEMAČKA, 1785–1863)	
VILHELM GRIM (NEMAČKA, 1786–1859)	58
BIBLIOTEKAR S DRUGE STRANE OGLEDALA	
LUIS KEROL (ENGLESKA, 1832–1898)	64
LUDI BIBLIOTEKAR	
JOHAN KRISTIJAN FRIDRIH HELDERLIN (NEMAČKA, 1770–1843)	71
BIBLIOTEKAR ILI DENDI?	
MARSEL PRUST (FRANCUSKA, 1871–1922)	79
BIBLIOTEKAR BEZ OSOBINA	
ROBERT MUZIL (AUSTRIJA, 1880–1942)	85
KRALJEVSKI BIBLIOTEKAR	
AUGUST STRINDBERG (ŠVEDSKA, 1849–1912)	93
BIBLIOTEKAR-PROSJAK	
RIKARDO PALMA (PERU, 1833–1919)	100

KNJIGE I ŽIVOT

HUAN KARLOS ONETI (URUGVAJ, 1909–1994) 106

BIBLIOTEKAR IZA REŠETAKA

ALEKSANDAR SOLŽENJICIN (RUSIJA, 1918–2008) 113

NEŠTO VIŠE OD KNJIGA U BIBLIOTECI

STIVEN KING (SJEDINJENE DRŽAVE, 1947) 121

ENCIKLOPEDIJSKO I MELANHOLIČNO ZNANJE

ROBERT BARTON (ENGLJESKA, 1577–1640) 128

KULT KNJIGA

RUBEN DARIO (NIKARAGVA, 1867–1916) 135

OD HAVANE DO PRINSTONA

REINALDO ARENAS (KUBA, 1943–1990) 142

NAJČUDNIJI BIBLIOTEKAR NA SVETU

ŽORŽ PEREK (FRANCUSKA, 1936–1982) 150

IZMEĐU FLANDRIJE I BIBLIOTEKE EL ESKORIJALA

BENITO ARIJAS MONTANO (ŠPANIJA, 1527–1598) 158

DUH ROMANTIZMA

HUAN EUHENIO HARCENBUŠ (ŠPANIJA, 1806–1880) 166

PRINC ŠPANSKIH BIBLIOFILA

BARTOLOME HOSE GALJARDO (ŠPANIJA, 1776–1852) 173

OD POZORNICE DO BIBLIOTEKE

LEANDRO FERNANDEZ DE MORATIN (ŠPANIJA, 1760–1828) 180

NJENI ŠEFOVI, KNJIGE

GLORIJA FUERTES (ŠPANIJA, 1917–1998) 187

SKORO POLA VEKA U NACIONALNOJ BIBLIOTECI

POL GRUSAK (ARGENTINA, 1848–1929) 193

BIBLIOTEKAR, REVOLUCIONAR, ČOVEK OD PERA

MARTIN LUIS GUZMAN (MEKSIKO, 1887–1976) 201

POKRETNIA BIBLIOTEKA

MARSELINO MENENDEZ PELAJO (ŠPANIJA, 1856–1912) 208

NARODNE BIBLIOTEKE

EUHENIO D'ORS (ŠPANIJA, 1882–1954) 216

OD BIBLIOTEKE DO RAJA

HOSE VASKONSELOS (MEKSIKO, 1882–1959) 222

Anhel Esteban
PISAC U SVOM RAJU
TRIDESET VELIKIH PISACA
KOJI SU BILI BIBLIOTEKARI

Za izdavača

Dijana Dereta

Izvršni urednik

Anja Marković

Lektura i korektura

Sonja Milovanović

Likovno-grafička oprema

Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-086-2

Tiraž

1000 primeraka

Beograd 2016.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821:929

023-051:929

ЕСТЕБАН, Анхел, 1963–

Pisac u svom raju : trideset velikih pisaca koji su bili bibliotekari / Anhel Esteban ; prevod sa španskog Vesna Vidaković ; predgovor Marija Vargasa Ljose. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2016 (Beograd : Dereta). – 230 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Posebna izdanja / [Dereta])

Prevod dela: El escritor en su paraíso / Ángel Esteban. – Tiraž 1.000. – Predgovor Marija Vargasa Ljose: str. 5–10.

ISBN 978-86-6457-086-2

a) Књижевници b) Библиотекари

COBISS.SR-ID 225321996